

BORGERLIG SAMVERKAN

TVÅ PARTIER i Danmark — det konservatieve folkeparti och Venstre — har nyligen givit sina skandinaviska bröder en åskådningsundervisning i praktisk borgerlig samverkan. De har berett väg för ett borgerligt regeringsalternativ genom att redan i oppositionsställning utforma ett gemensamt program. Tillkomsten av detta nya principiella underlag för borgerlig politik i Danmark liksom själva programmets innehåll belyses närmare på annan plats i detta nummer.

Här är det anledning att stanna inför motsvarande politiska problematik i Sverige — en problematik, som kan sammanfattas i frågeställningen: Finns det förutsättningar, ideologiskt och praktiskt-politiskt, för ett samarbete av denna räckvidd mellan den svenska borgerlighetens kärnpartier — högern och folkpartiet? Att ett sådant samarbete framstår som högeligen önskvärt, torde för många inom borgerligheten stå över all diskussion.

Lika lätt som det är att besvara frågan i vad gäller de ideologiska förutsättningarna, lika svårt är det att bedöma de politiska möjligheterna. Ur ideologisk synpunkt före-

ligger det numera ingen relevant skillnad mellan grundåskådningarna inom respektive partier. Det gamla högerpartiet har omvandlats till ett reformvilligt konservativt parti av samma typ som Conservative Party i England och det konservatieve folkeparti i Danmark. Det vill genom en moderat och realistisk reformpolitik *bevara* de ideella värden, som brukar sammanfattas under rubriken det västerländska kulturarvet. I detta arv ingår *de liberala frihetsidealerna* som en omistlig del. Just därför att dessa ideal i vår tid hotas både av den tekniska civilisationstypen som sådan och av den socialistiska funktionärskollektivismen blir det naturligt för ett modernt konservativt parti att alldeles särskilt starkt engagera sig för dem. *Konservatismen har blivit liberal.* Det liberala partiet — folkpartiet — känner sig inte längre som ett radikalt reformparti, som stormar fram i förbund med tidsidéerna. Det ser nu som sin främsta uppgift att *bevara* de liberala frihetsvärdena gentemot de kollektivistiska krafter, som drivit konservatismen att upptaga de liberala idéerna. *Liberalismen har blivit konservativ.*

Detta är naturligtvis den enkla

förklaringen till att det numera är så svårt att finna någon skillnad i tankeinnehåll mellan principiella uttalanden från folkpartiets och högerens partiledningar. På senaste tid har till och med formuleringarna på båda sidor kommit att bli nästan förvirrande lika. I den mån som pressorgan inom de båda partierna fortfarande går i fejd mot varandra under återopande av heliga och oförytterliga värden — de där icke skulle hävdas av motståndaren — är detta ett uttryck för eftersläpande traditionella motsättningar, inte för nu faktiskt existerande skillnader i grundsyn.

Icke förty har efterverkningarna av en gången tids motsättningar en påtaglig politisk betydelse. De är psykologiska realiteter — och deras existens synes utgöra ett fundamentalt hinder för den nära och förtroendefulla samverkan mellan de båda partierna, som är den första förutsättningen för ett funktionsdugligt alternativ till den socialistiska regimen. Kan detta hinder elimineras inom överskådlig tid? Däröfver kan man endast spekulera. Men man kan åtminstone visa på några hoppningivande tendenser. För det första har hr Ohlin — om man vågar bortse från ett fortfarande obegripligt framträdande i vårriksdagens sista stund — konsekvent verkat för ett samarbete mellan högern och folkpartiet, alltifrån den tid han fick klart för sig att högern skulle komma att bestå som en betydelsefull faktor i

svensk politik. Han lär också alltmer ha vunnit gehör för denna linje inom vissa av folkpartiets ledande kretsar. Vidare är samarbetet inom de statliga utredningarna i regel förträffligt. I de kommunala församlingarna står — med få och icke alltför allvarliga undantag — högermän och folkpartister sida vid sida gentemot socialdemokraterna (och det även i dessa församlingar ofta oberäkneliga centerpartiet) på ett sätt som skulle varit otänkbart ännu i början av detta decennium.

Slutligen — var och en som har tillfälle att följa borgerlig mötesverksamhet kan konstatera hur förståelsen för behovet av en samverkan mellan högern och folkpartiet har blivit alltmer utbredd bland dessa partiers medlemmar — liksom insikten om att dagens motsättningar är irrationella, att de bygger på traditionella vrångbilder, som saknar underlag i sinnevärlden.

En orsak till att dessa vrångbilder så länge fått spöka i svensk politik är givetvis de båda partiernas behov att i valrörelser — och under stundom även dessemellan — framträda inför väljarna med en särpräglad profil. Denna oundvikliga konsekvens av den moderna parlamentarismens arbetsmetoder och av den institutionalisering av det politiska livet som det moderna partiväsendet tyvärr representerar har ofta fått till följd att skiljaktheter i detaljfrågor eller i sak

obetydliga nyanseringar i större frågor utbasunerats som djupgående motsättningar, ja, rentav att meningsskiljaktigheter konstruerats, där de alls inte funnits. Skulle till äventyrs en mera betydande skillnad i ståndpunktstagande föreligga i en aktuell fråga förklaras detta understundom utgöra ett hinder för ett gemensamt regeringsalternativ över huvud taget även om frågan icke är av dominerande betydelse.

De hinder för en borgerlig samverkan som bottnar endast i de parlamentariska arbetsmetoderna, kan i längden svårligen accepteras av den opinion, som folkpartiet och högern representerar, utan den kommer med ökad styrka att kräva ett gemensamt oppositionsprogram. Det är väl tänkbart att man, i varje fall sedan en sådan samverkan med framgång prövats, vill gå längre och finner det naturligt och ändamålsenligt att sammanslå högern och folkpartiet. Besynnerligt nog har denna utväg påfallande litet diskuterats offentligen. Förmodligen är det en gängse uppfattning att projektet tillhör det »politiskt omöjligas» sfär och sålunda inte motiverar förbrukning av trycksvärta.

Är det nu alldeles säkert? Är det uteslutet att de ledande krafterna inom de båda partierna skulle vara mäktiga den djärvhet och handlingskraft, som måste till för att lösa en sådan uppgift. De ideologiska förutsättningarna — en för

båda partierna gemensam grundsyn — finns. Vad som är »politiskt möjligt» beror inte bara på vad vederbörande partiledningar och kanslier helst vill utan framför allt på hur de bedömer opinionen inom de väljargrupper de representerar. Visar det sig att det finns jordmån för en så radikal åtgärd som en sammanslagning av de båda partierna kommer partimedlemmarna på båda sidor att förstå och ansluta sig till initiativ i den riktningen — i all synnerhet om de från sina förtroendemän upplystes om vilken avgörande förbättring av vårt lands inrikespolitiska utveckling en dylik sammanslagning skulle medföra.

Först och främst: man kunde utan sneglande på taktiskt viktiga grupphänsyn utforma ett klart och entydigt alternativ till den socialistiska politiken. Man kunde — äntligen — utforma ett program, som till *hela sin karaktär och motivering* riktade sig till *hela* folket — till arbetare, likaväl som till tjänstemän, bönder och företagare. Man kunde då än mer hoppas på att bli trodd också hos arbetarna, när man försäkrade att en realistisk statshushållning och ett effektivt fungerande fritt näringsliv ligger minst lika mycket i arbetarnas intresse som i företagarnas. Man kunde — kort sagt — sträva efter att få samma karaktär av *samlade* idéparti som t. ex. det engelska Conservative Party.

Vidare skulle det både på kor-

tare och längre sikt sett bli mycket lättare att samarbeta med centerpartiet. Dess vacklan och oberäknelighet beror ju på dess nuvarande karaktär av renodlat intresseparti och den labila parlamentariska maktsituationen. Frestelsen till — eller behovet av — politiskt vågmästeri vid intressebevakningen skulle för centerpartiet bli mycket mindre, om det skapades en verkligt fast liberal-konservativ tyngdpunkt i svenskt politiskt liv. Det finns vidare antisocialistiska krafter inom centerpartiet, som sannolikt skulle få ett betydligt starkare inflytande i de egna leden, den dag en sådan tyngdpunkt blir etablerad.

I ett vidare perspektiv sett skulle en fusion mellan högern och folkpartiet därtill skapa mycket bättre förutsättningar för ett stabilt regeringsalternativ till den nuvarande regimen, ett alternativ med betydligt fastare underlag än den nuvarande organisatoriska splittringen kan erbjuda och således med större möjligheter till långsiktig och målmedveten planering. Redan i oppositionsställning skulle en sådan konstellation med ett system för skuggregering etc. bereda väg för effektivare insatser och en mera

planmässig förberedelse av de personfrågor som måste lösas vid ett regeringsskifte. Den sociala strukturomvandlingen liksom de goda möjligheterna att vinna stöd för en liberal-konservativ linje även från arbetarna, och särskilt de unga kvalificerade fackarbetarna, erbjuder i och för sig goda utsikter. Den tiden kan snart nog komma, då det inom både folkpartiet och högern befinnes nödvändigt med en sammanslagning för att möjligheterna skall kunna fullt ut tillvaratagas, och alternativet på ett bestående sätt prägla svenskt samhällsliv.

Det är möjligt att vi ännu har långt dit. Det kan hända att de psykologiska förutsättningarna ännu så länge brister. Men tanken på ett samarbete i ett gemensamt parti bör ställas under diskussion, och den får inte uppges därest det labila parlamentariska läget skulle leda till en borgerlig regim tidigare än vad som hittills förefallit troligt. Utan den organisatoriskt fasta tyngdpunkten, utan det nära, planmässiga och långsiktiga samarbetet mellan liberal-konservatismens alla krafter i detta land är det fara värt att en dylik regim blott blir en parentes.